

Staan voor kwaliteit

Op 13 maart 2013 werd de OGO-conferentie gehouden. Net als twee jaar geleden bood de OGO-academie weer een mooi conferentieprogramma aan in de Reehorst in Ede, dit jaar onder de titel 'OGO staat voor kwaliteit'. Lees hieronder een verslag van de dag.

Ad van der Heijden is onderwijspedagoog en werkzaam op de Pabo van Avans Hogeschool in Breda

De opening van de OGO-conferentie door voorzitter Michel Hogenes bevat meteen een paar nieuwtjes. Een aantal boeken uit de bekende OGO-reeks (Ontwikkelings Gericht Onderwijs) wordt herzien en men is bezig met het opzetten van een OGO-bibliotheek om het werk van Vygotsky en zijn volgelingen veilig te stellen en voor allerlei doeleinden te kunnen raadplegen.

OGO-talent

Tijdens de opening is er ook aandacht voor OGO-Talent. Dit jaar zijn dat jonge OGO-leerkrachten die het werken vanuit OGO in hun eigen praktijk snel hebben geleerd en daarin hun eigen talenten zichtbaar maken. Een jury onder voorzitterschap van Bea Pompert maakt de drie nominaties bekend. Verkozen winnaar is Desira Bos-Holsappel, leerkracht van groep 8 van GBS De Handpalm in Leens.

Ook Bea zelf wordt in het zonnetje gezet, omdat zij zestien jaar lang voorzitter is geweest van de OGO-academie. Ze wordt benoemd tot erelid en ontvangt de OGO-speld voor het vele en diverse

werk dat zij voor de academie heeft verzet. Van de gelegenheid gebruik makend laat ze een hartenkreet horen. Ontwikkelingsgericht Onderwijs in de praktijk van de scholen lukt al steeds beter. Nu moet de focus verlegd worden naar de pabo's, vooral naar het begin van de opleiding. Studenten horen nu vaak 'dat het anders

kan en moet'. Maar als je van meet af aan met nieuwe onderwijsconcepten werkt, zal dat meer opleveren dan aan het eind van de opleiding. Er zijn tenslotte veel OGO-verworvenheden te delen en mooie praktijken in het land.

Anders zouden we natte voeten hebben

Daarna is het tijd voor workshops. De eerste workshop die ik volg wordt gegeven door Willeke

Leestips

Voor schematiseren:

- Westerlaken, W. (2011). "Anders zouden we natte voeten hebben". *Zone*, 10 (1), 16-18.
- Heijden, A. van der (2006). Teken en betekenis: iets voor jonge kinderen. *HJK* 33 (10), 115-118.
- Heijden, A. van der (2011). Verslag OGO-conferentie 'OGO verbindt!' *HJK* 38 (9), 26-29. Met name vanaf pagina 28 'Young children's graphicacy'.

Westerlaken. Zij is leerkracht in groep 1-2 van basisschool De Schakel in Nieuw-Lekkerland, vlakbij Kinderdijk. 'Anders zouden we natte voeten krijgen', zo heet de workshop. Foto's van haar klas tonen een molen en het spel van de molenaar. Spelen en onderzoeken zijn nu eenmaal de leidende activiteiten voor het leren en de ontwikkeling van jonge kinderen. Er is volop bronnenmateriaal in haar groep. Ook van de molens in Kinderdijk, dat om de hoek ligt en waar de kinderen vaak langs komen. Vanuit allerlei startactiviteiten wordt er breed georiënteerd op het thema. Het thematiseren start met onder andere boeken, illustraties, een liedje, een videofragment, de eigen ervaringen (in een woordweb) en een bezoek aan de molens.

Een specifiek doel binnen het thema is voor Willeke het schematiseren. Schematiseren staat ook in de buitencirkel van de doelen van Basisontwikkeling. Het is een relevant hulpmiddel voor kinderen om hun spel te verdiepen of te verbreden naar andere activiteiten. Communicatie tussen de leerlingen komt dan tot stand via gesproken en geschreven taal, met mimiek en gebaren, via taalttekeningen en symbolen en in schematische weergaven als een plattegrond, werktekeningen en routebeschrijvingen. Het zijn allemaal symbolische weergaven, representaties, van de wereld van de kinderen.

Voorafgaand aan het uitstapje naar de molens van Kinderdijk, die de kinderen dus kennen, specu-

In de workshops worden praktijk en theorie op inspirerende wijze aan elkaar verbonden

Bea Pompert (links) en Desira Bos-Holsappel (rechts), winnaar OGO-Talent

leren de kinderen over hoeveel molens er staan. 'Wat denk jij?' Deze vraag nodigt de kinderen uit. Hun antwoord wordt per leerling door Willeke vastgelegd in een tabel (een tabel maken is tenslotte ook schematiseren). Het werkelijke aantal molens wordt vervolgens opgezocht en erbij geschreven: 'Het zijn 19 molens en dat hebben we ontdekt in een boek.'

Uiteraard heeft Willeke bij allerlei activiteiten als leerkracht de vijf impulsen (oriënteren; structuur en verdieping; verbreden naar andere activiteiten; nieuwe dingen toevoegen; reflecteren) van het didactisch handelingsmodel ingezet.

In deze boeiende workshop zijn praktijk en theorie op inspirerende wijze aan elkaar verbonden.

Willeke licht het planmatige achter het thema toe (activiteitenboek, woordenlijsten, de verteltafel, kernactiviteiten, groepsplan, cetera). Dat planmatige biedt zicht op de kwaliteit van het onderwijs.

OGO-groepsplannen op de Archipel

'Geen papieren tijgers, maar uitgangspunt voor dagelijks handelen.' Zo luidt de ondertitel van deze workshop. Groepsleerkrachten Eva van Tol (groep 3) en Annemarie Koo (groep 6/7) en intern begeleider Ester van Oers verzorgen deze workshop over OGO-groepsplannen op katholieke basisschool De Archipel in Amsterdam.

Vanuit de groepsbespreking met de IB'er worden alle relevante gegevens van individuele kinderen vastgelegd. Wanneer het thema, de betekenissen van de kinderen en mogelijke subthema's worden

vastgesteld, komt de school tot doelen (Brede en Specifieke bedoelingen) bij het thema. De doelen zijn ontleend aan de eigen doelenlijsten die KBS De Archipel hanteert en die nog volop in ontwikkeling zijn. In het webmodel worden de doelen 'vertaald' naar kernactiviteiten.

Vervolgens wordt een overzicht groepsplannen opgesteld met daarin doelen voor alle leerlingen en doelen voor specifieke leerlingen. Dit 'voorwerk' wordt in Parnassys geplaatst.

In HOREB (Handelingsgericht Observeren Registreren Evalueren) zien we de Logboekactiviteiten (Planning en Reflectie) en het vastleggen van relevante gegevens in het Kinderdagboek.

Als deelnemers van de workshop vragen we ons af hoe het eigenlijk zit met de hoeveelheid werk dat dit met zich mee brengt. Beide leerkrachten illustreren aan de hand van hun eigen ervaringen dat het wel meevalt en adequaat in de werkzaamheden is op te nemen.

Een mooie opsteker is trouwens dat de Inspectie van het Onderwijs zeer tevreden is met de planmatige manier van werken van deze basisschool voor ontwikkelingsgericht onderwijs.

Leestips

Voor professor Gert Biesta:

- Biesta, G. (2012). *Goed onderwijs en de cultuur van het meten*. Boom Lemma: Amsterdam.

>>

De vraag hoe je taal koppelt aan handelingen staat centraal bij de 'vooral-doe-zelf-mee'-workshop

Goed onderwijs, kind en wereld

Na de lunch leidt Wim Wardekker voor alle conferentiedeelnemers Gert Biesta in, die de plenaire lezing zal verzorgen. Biesta heeft gewerkt aan universiteiten in Nederland en Groot-Brittannië en is op dit moment verbonden aan de universiteit van Luxemburg. 'Goed onderwijs, het kind en de wereld' luidt de titel van zijn filosofisch pedagogische lezing (die helaas een aantal deelnemers vroegtijdig doet afhaken).

'Goed onderwijs' is een normatieve kwestie. De huidige cultuur van het meten leidt tot schijnbare exactheid, aldus Biesta. We zouden moeten meten wat we waardevol vinden. Van verantwoordelijkheid en verantwoorden komen we nu in een afrekencultuur terecht die eerder gebaseerd is op angst en wantrouwen.

Biesta spreekt over 'de ver-lering van het onderwijs'. Hiermee bedoelt hij de nieuwe taal van het leren in onderzoek, beleid en praktijk. Denk daarbij aan termen als: het nieuwe leren, krachtige leeromgeving, samenwerkend leren en leergemeenschappen. De nieuwe taal heeft de taal van opvoeden en onderwijs in belang-

rijke mate verdrongen. De school is geen school meer, maar 'a place for learning'. Onderwijspedagogische vragen over doel, inhoud en relatie van onderwijs en onderwijzen worden niet (meer) gesteld. Maar leren en onderwijzen zijn twee fundamenteel verschillende processen; een leertheorie genereert nooit uit zichzelf een onderwijstheorie.

De vraag naar het doel staat centraal. Want als je niet weet wat je wilt bereiken, wat zijn dan de geëigende inhouden, relaties en vormen? Het doel kent volgens Biesta drie dimensies:

- Kwalificaties: gaan over kennis en vaardigheden
- Socialisatie: gaan over tradities en praktijken (cultureel en professioneel)
- Subjectwording: gaan over de persoon (autonomie en verantwoordelijkheid).

Samen moeten we verantwoordelijkheid nemen voor deze drie doeldomeinen en voor de drie functies van onderwijs en onderwijzen: doel – inhoud – relatie. Wanneer we ons maar tot een van de domeinen beperken, volgt er een eenzijdige focus. Een focus op kwalificatie betekent dat we vooral

gaan meten en toetsen (bijvoorbeeld Cito en de internationaal vergelijkende onderzoeken zoals *PISA-Program for International Student Assessment*). Bij socialisering draait het dan om aanpassing aan / inpassing in tradities en een eenzijdige focus op subjectivering leidt ertoe dat het te veel gaat om het kind.

Kortom, er is balans nodig tussen de drie domeinen. Niet alles is mogelijk of belangrijk. Het vraagt om een oordeel over de inhoud en de vorm van het onderwijsproces.

Deze oordelen zijn pragmatisch verbonden met doelen. Het hangt ervan af wat we willen bereiken: soms flexibel – soms star, soms gesloten – soms open, soms leerlinggestuurd – soms leerkrachtgestuurd, soms helderheid bieden – soms onhelderheid laten.

In alles draait het om de existentie van het kind: zijn bestaan in en met de wereld. We moeten onderwijs zien als verbinding tussen kind en wereld. Daarom dient ons onderwijs wereldgericht te zijn. De school verschaft toegang tot de wereld en dient niet alleen maar de agenda's van

anderen uit te voeren, maar vooral open te blijven staan voor wat er in de wereld gebeurt.

Drama, taal en sociale vaardigheden

Na de plenaire lezing volg ik de 'vooral-doe-zelf-mee'-workshop. Liesbet Bool van de Stichting Taalvorming in Amsterdam gaat vanuit spel in op de relatie drama, taal en sociale vaardigheden. Bij boeken gaat het vooral om interactie, gevoelens en/of humor. Hoe koppel je taal aan handelingen? Haar uitgangspunt is het prentenboek: *De papa van Kleine Ezel* (Rindert Kromhout). We komen gezamenlijk letterlijk op verhaal door het prentenboek. Het prentenboekverhaal biedt allerlei handvatten en vooral ook handelingen om te gaan spelen. Liesbet speelt samen met ons, zodat we ervaren hoe de taal van kinderen kan worden uitgebreid.

De uitgangspunten in haar aanpak op scholen zijn: betrokkenheid van iedereen; meedenken; verbale en non-verbale elementen; beweging; verbeelding aanspreken; presenteren van jezelf (in een openingsspel); en plezier (dat met betrokkenheid te maken heeft).

Leestips

Voor drama en taal:

- <http://www.taalvorming.nl/>
- Kromhout, R. (2005). *De papa van Kleine Ezel*. Leopold: Amsterdam.

Het gaat dus om spelen, praten, denken, gevoelens, voorspellen en speculeren. Na voor te spelen (met een leerling) en ook samen te spelen, geef je vervolgens woorden aan situaties, personen en handelingen door terug te vertellen aan de hand van de vraag: 'Wat heb je gezien?'. De leerlingen 'voeden' op details helpt dan in het bijzonder. Je eindigt meestal met terug kijken en één ding te kiezen dat je de volgende keer nog eens wilt doen/spelen.

Bool neemt ons allemaal, in deze hele grote groep, enthousiast mee in haar activiteiten. De betrokkenheid en het plezier zijn er bij de deelnemers!

Na deze laatste workshop komt er een einde aan een zinvolle OGO-conferentie, waar ook heel veel nieuwe mensen aanwezig waren. Hopelijk hebben ook zij de praktijk en theorie van OGO aan den lijve gevoeld en ervaren! 🌟

Leestips

- Voor Ontwikkelingsgericht Onderwijs (OGO): www.ogo-academie.nl